

Pražské ovzduší stále trápí znečištění oxidem dusičitým způsobené auty

Praha, 20. září 2021 – Projekt Centra pro životní prostředí a zdraví po více než roční pauze znovu mapoval míru znečištění ovzduší oxidem dusičitým (NO_2) v desítkách dopravně zatížených lokalit v Praze. Naměřené vysoké hodnoty naznačují, že některá místa jsou stále znečištěna NO_2 více, než připouští platný limit (1). Vědecké poznatky přitom dokládají, že znečištění NO_2 může být pro zdraví rizikové i při hodnotách, které splňují platné limity. Proto Světová zdravotnická organizace (WHO) oznámila, že 22. září zveřejní své nové doporučení hodnot, kterých by mělo být pro ochranu lidského zdraví dosaženo.

*„Nejvyšší hodnoty jsme naměřili v Praze v blízkosti tunelového komplexu Blanka a dále v řadě lokalit podél severojižní magistrály, včetně samotného srdce města nedaleko Václavského náměstí. Konkrétně byly nejvyšší hodnoty zaznamenány v sousedství jednoho z ramen tunelového komplexu Blanka v Dejvicích (přes 110 ug/m^3), v ulici Mezibranská ($67,0 \text{ ug/m}^3$), v ulici Ječná nedaleko rohu se Štěpánskou (přes 60 ug/m^3) a na Sokolské ulici nedaleko křížení s Ječnou (vedle Národní lékařské knihovny, téměř 60 ug/m^3). Poměrně vysoké hodnoty přes 50 ug/m^3 jsme naměřili v ulici V Holešovičkách (Rokoska, přes 56 ug/m^3) a v Holešovicích v ulici Argentinská (přes 55 ug/m^3). V dalších 12 lokalitách Prahy 1, 2, 3, 5, 6 a 8 byly naměřeny hodnoty překračující 40 ug/m^3 ,” uvedl MUDr. **Miroslav Šuta**, který koordinoval projekt **Centra pro životní prostředí a zdraví (2)**. V rámci projektu byly zhruba od poloviny června do poloviny července na 4 týdny umístěny pasivní vzorkovače na více než 50 místech Prahy s různou mírou dopravní zátěže. K vyhodnocení byly poté vzorkovače zaslány do švýcarské akreditované laboratoře (3). Analýza výsledků podobných měření z roku 2019 publikovaná ve vědeckém časopise **Atmosphere** doložila, že pasivní vzorkovače mohou být vhodným nástrojem pro orientační měření znečištění NO_2 v českých podmínkách (4).*

*„Zdravotní účinky znečištění oxidem dusičitým jsou v posledních letech studovány zejména ve Španělsku. Je prokazováno ovlivnění vývoje psychických funkcí a chování při expozici nad $30 \text{ ug/m}^3 \text{ NO}_2$ v průběhu těhotenství. Bylo pozorováno ovlivnění chování dětí v 15 měsících, při vyšetřování dětí ve 4 až 5 letech jsou zjišťovány změny pozornosti. Expozice NO_2 ve vyšším věku dětí snižuje rychlost neuropsychického vývoje. Studie z Londýna prokazuje při koncentracích NO_2 nad 40 ug/m^3 zvýšení výskytu Alzheimerovy choroby. Studie 8 evropských kohort (projekt ELAPSE) potvrzuje zvýšení úmrtnosti při dlouhodobém vystavení koncentracím NO_2 vyšším než 20 ug/m^3 . Tyto výsledky dokazují, že snížit současný standard $40 \text{ ug/m}^3/\text{rok}$ je nutné,” uvedl MUDr. **Radim Šrám**, DrSc., z **Ústavu experimentální medicíny Akademie věd ČR**.*

*„Hlavním zdrojem oxidu dusnatého (NO) jsou vysokoteplotní procesy ve spalovacích motorech a stacionárních zdrojích. Zatímco zdraví nebezpečnější oxid dusičitý (NO_2) představoval jen jednotky procent celkových NO_x v čerstvých spalínách a vznikal až postupně v atmosféře, mnohé novější naftové motory jsou vybaveny katalyzátory, díky kterým v jejichž výfukových plynech NO_2 tvoří desítky procent NO_x . Toto navýšení mělo být kompenzováno nižšími limity pro celkové emise NO_x , dosaženými vysoce účinnými katalyzátory pro redukci NO_x . Následkem obcházení emisní legislativy mnohými výrobci zůstává na našich silnicích velký počet automobilů, a nelze říci že nadprůměrného stáří, které vypouštějí v běžném provozu mnohanásobně více NO_x , než odpovídá emisním limitům. Někdy jde i o více NO_x na kilometr jízdy než u moderních autobusů. Auta vypouštějí emise přímo uprostřed ulic, přičemž z těchto "čerstvých" NO_x tvoří velkou část NO_2 , a intenzita automobilového provozu v Praze neklesá,” konstatuje prof. Ing. **Michal Vojtíšek**, Ph.D., z **Fakulty strojní ČVUT** v Praze. „Vidím jen dva směry rychlého řešení: buď si dát motory do pořádku a nekompromisně postihovat, případně výrazně zpoplatnit, provoz vozidel s nadměrnými emisemi NO_x , nebo razantně omezit automobilovou dopravu a nahradit ji jinými způsoby přepravy. Pokud vezmeme v potaz statistiky Světové banky, dle kterých škody způsobené znečištěným venkovním ovzduším činí 5 % HDP, nebo Evropské komise, podle níž počet předčasných úmrtí v důsledku znečištění překračuje počet obětí dopravních nehod 10krát až 20krát, pak varianta nedělat nic a dál pokračovat v poškozování zdraví a ohrožování životů občanů je zcela nezodpovědná.”*

„Vysoké koncentrace NO_2 naměřené v Praze ukazují, že ani 11 let poté, co limitní hodnoty vstoupily v platnost, nejsou patrně na území města dodržovány. Výsledky měření ukazují, že odpovědní politici stále nepochopili rozsah nebezpečí, které představují dieselové emise. WHO s největší pravděpodobností ve středu doporučí snížení limitu

pro znečištění NO₂, neboť řada studií upozorňuje na jeho škodlivé účinky i při hodnotách pod aktuálně platným limitem. Odpovědní politici proto musí podniknout kroky pro čistější ovzduší a pro ochranu zdraví obyvatel Prahy," uvedla **Dorothee Saarová**, vedoucí týmu Doprava a kvalita ovzduší organizace **Deutsche Umwelthilfe**.

Česká republika má plnit limity pro znečištění oxidem dusičitým už od ledna 2010, ale ministerstvo životního prostředí požádalo o poskytnutí výjimky pro Prahu, Brno, Ostravu a Ústí nad Labem, aby mohlo splnit limity až od 1. ledna 2015. Ani prodloužená lhůta ale Česku ke splnění limitů nestačila, a proto Evropská komise vede s Českou republikou tzv. infringement pro porušení evropského práva.

Další informace:

MUDr. Miroslav Suta, odborný konzultant pro ekologická a zdravotní rizika, Centrum pro životní prostředí a zdraví, tel.: 608 775 754, e-mail: miroslav.suta@centrum.cz

MUDr. Radim Šrám, DrSc., Ústav experimentální medicíny AV ČR, tel.: 241 062 596, e-mail: radim.sram@iem.cas.cz

Poznámky pro editory:

(1) V roce 2019 byl limit vycházející ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/50/ES ze dne 21. května 2008 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu, který činí 40 ug/m³ a který je od 1. ledna 2010 závazný i pro ČR, překročen na monitorovací stanici Legerova v Praze (48 ug/m³).

(2) **Centrum pro životní prostředí a zdraví (CpZPZ)** je nevládní nezisková organizace, jejíž aktivity se zaměřují zejména na oblast nebezpečných chemických látek a znečištění ovzduší z hlediska jejich vlivu na životní prostředí a lidské zdraví. Více na <http://www.cpzpz.cz>.

(3) Měření se uskutečnilo v rámci mezinárodní spolupráce s německou organizací **Deutsche Umwelthilfe (DUH)** za pomoci pasivních vzorkovačů švýcarské firmy PASSAM AG.

(4) Vojtisek, M., Lom, M., Suta, M., Sikorova, J., Sram, R. J. High NO₂ Concentrations Measured by Passive Samplers in Czech Cities: Unresolved Aftermath of Dieselgate?, *Atmosphere*. 2021; 12(5):649.

<https://www.mdpi.com/2073-4433/12/5/649>

Tabulka – Přehled hodnot naměřených v Praze během června a července 2021

Místo měření	Městská část	Průměrná koncentrace (µg/m ³)
Dejvice (výjezd z tunelu)	Praha 6	110,6
Mezibranská 3	Praha 1	70,3
Ječná / Štěpánská	Praha 2	60,3
Sokolská / Ječná	Praha 2	59,0
V Holešovičkách (Rokoska)	Praha 8	56,2
Argentinská / Dělnická	Praha 7	55,7
Vychovatelna (bus)	Praha 8	47,4
Rumunská / Sokolská	Praha 2	47,4
U Bulhara	Praha 1	47,2
Na Veselí	Praha 4	45,4
Radlická 13	Praha 5	45,1
Evropská / Na Pískách	Praha 6	44,0
Plzeňská 38a	Praha 5	43,5
Resslova 3	Praha 2	41,9
V Holešovičkách 8/10	Praha 8	41,3
Želivského 35/37	Praha 3	40,9
Kafkova / Svatovítská	Praha 6	40,4
M. Horákové / V Ořechovce	Praha 5	40,4
V Botanice 3	Praha 5	39,3
Votická	Praha 3	38,9
Bělocerkevská (bus)	Praha 10	38,1
Legerova 14	Praha 2	38,1
Vinohradská 20	Praha 2	37,3
Svatovítská (tunel, vjezd)	Praha 6	36,4

Radlická 14 / Anděl	Praha 5	35,5
Plzeňská 14 (hotel Ibis)	Praha 5	35,5
Duškova 7	Praha 5	35,2
Hlavní nádraží	Praha 1	34,8
Veletřní 24	Praha 7	34,8
Bubenská 27	Praha 7	34,6
Plzeňská 72/74	Praha 5	34,3
Hotel Pawlovnia	Praha 8	33,7
Ostrovského	Praha 5	32,9
Svornosti 19a	Praha 5	32,8
Zborovská 3	Praha 5	32,5
Flora (OC/bus)	Praha 3	31,2
V Botanice (banka)	Praha 5	31,1
5. května 39	Praha 4	30,2
Florenc (bus, zastávka)	Praha 8	30,1
Na strži / Bauhaus	Praha 4	29,9
Evropská (MOL)	Praha 6	28,7
Vinohradská / Flora	Praha 3	28,6
Korunovační 8 (ZŠ)	Praha 7	28,4
Hvězdova 34	Praha 4	28,2
Janovského / Veletřní	Praha 7	28,0
M. Horákové 92	Praha 7	27,5
Strakonická 21/23	Praha 5	27,3
Vinohradská 12	Praha 2	26,5
Negrelliho viadukt / Prvního pluku	Praha 8	26,4
Sladkovského nám.	Praha 3	26,2
Zenklova / Na Korábě	Praha 8	25,2
Vinohradská 50	Praha 2	25,1
Kavalírka	Praha 4	24,8
Hradčanská (metro)	Praha 6	24,6
Vršovická / Slavia (tram)	Praha 10	24,0
nám. Republiky (Kotva)	Praha 1	23,7
Koněvova / Na Jarově	Praha 3	22,9
Karlín (ČHMÚ)	Praha 8	21,8
Hotel Olšanka	Praha 3	21,8
Vrchlického 16	Praha 5	20,6
Kotevní 2	Praha 5	19,4
Billa Karlín	Praha 8	19,6
Koněvova 16	Praha 3	18,5
Rohanská 23	Praha 8	15,6